
ОБРАЗ НАЦІОНАЛЬНОГО ГЕРОЯ (ЖІНКИ) В УЯВЛЕННЯХ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

УДК 159.9:316.48

ГІРЧЕНКО О. Л.

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри Екологічної психології
та психічного здоров'я
Чернігівський Національний педагогіч-
ний університет, м. Чернігів

Стаття присвячена теоретичному розгляду образу національного героя (жінки). Проведений аналіз наукової літератури дозволяє нам окреслити поняття «образ», «етнічна ідентичність», «героїзм». Також нами порушується проблема сприйняття жінки в українській ментальності та специфічних рис українців.

Ключові слова: *образ, етнічна ідентичність, героїзм, ментальність, жінка.*

ОБРАЗ НАЦИОНАЛЬНОГО ГЕРОЯ (ЖЕНЩИНЫ) В ПРЕДСТАВЛЕНИИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Статья посвящена теоретическому рассмотрению образа национально-го героя(женщины). Проведённый анализ научной литературы позволяет нам очертить понятия «образ», «этническая идентичность», «героизм». Также нами затрагивается проблема восприятия женщины в украинской ментальности и специфических черт украинцев.

Ключевые слова: *образ, этническая идентичность, героизм, ментальность, женщина.*

Постановка проблеми

У складний час сьогодення почали зникати орієнтири для наслідування. Людина вже не може зрозуміти з кого брати приклад для того, щоб бути хорошою матір'ю, дружиною або просто гідною жінкою. Це призводить до порушення рольового та гендерного балансу у суспільстві, що виявляється у зникненні і або розшаруванні ідеального образу жінки в Українській культурі. Ми вивчаємо саме образ жінки-героїні, бо як показують кросс культурні дослідження герої – чоловіки різних національних культур є досить однотипними. А саме жінки – героїні є більшою мірою уособленням базових рис тої чи іншої національної культури. Для того, щоб стати національною героїнею, не треба обов'язково належати по крові до самого народу, головне, щоб у самому образі, який буде сприймати суспільство були якнайповніше сконцентровані риси того народу, щоб героїчна діяльність була спрямована на його благо, щоб з образом асоціювалися позитивні цінності. Як показує світовий досвід, оскільки саме жінка – героїня є уособленням базових рис національної культури,

то її образ найпродуктивніше діятиме на підсвідомість як жінок, так і чоловіків, викликаючи й посилюючи в них патріотичні почуття.

Найважливіше знайти орієнтири у житті тим верствам населення, які ще вступають у доросле життя. Студенство як особлива верства населення найбільше потребує виділення національного героя у їх свідомості, бо тільки так можливо знайти правильні орієнтири у житті та уникнути багатьох помилок.

Метою нашого наукового пошуку стало вивчення образу національного героя(жінки) в призмі етнічної ідентичності та ментальності українців.

Викладення основного матеріалу.

Поняття образу є одним із центральних у психології, оскільки саме образи, відображаючи об'єктивну реальність, є змістом психіки суб'єкта. Крім широкого тлумачення цього поняття існують і інші його значення. Так, наприклад, нерідко образ розглядають як певний проміжний або кінцевий результат пізнавальної діяльності, як продукт сприйняття, пам'яті, мислення, уяви.

На сьогодні можна виділити три основних підходи до розуміння образу: конкретно-перцептивний (образ виступає як певний проміжний або кінцевий результат пізнавальної діяльності, як продукт сприйняття, пам'яті, мислення, уяви); розширено-відзеркалюючий (образ розглядається як багатомірний психологічний освіта А.Н.Леонтьєв), суб'єктивна картина світу чи його фрагментів, що включає самого суб'єкта, інших людей, просторове оточення і тимчасову послідовність подій); соціально-перцептивний (образ розуміється як уявлення про соціальних об'єктах і явищах, які включають уявлення суб'єкта про самого себе) [14]. Два перших є найбільш вживаними і достатньо вивченими, третій підхід стає одним з найбільш інтенсивно прогресуючих останнім часом.

Категорія образу характеризує психологічну реальність з боку пізнання і є однією з підстав формування та становлення індивідуальних і соціально-групових картин світу. Образ включений в систему життєвих відносин між людиною і світом. Об'єкт сприйняття і образ пов'язані між собою опосередковано, через довгий ланцюжок подій, що відбуваються в зовнішньому і внутрішньому світі. Але відносинах образу і реального світу проявляються не тільки у відчуттях, сприйнятті, уявленні, але і у вигляді складних когнітивних структур, де образ – координатор та регулятор життєдіяльності людини. Образ визначає цілепокладання (моделі побудови

майбутніх дій, образ світу, життєвого простору, динамічних і стійких характеристик поведінки). Різні характеристики образу є базою конкретних психологічних теорій і моделей [5].

Образи, що відображають у нашій свідомості дійсність, не є статичними, незмінними, мертвими речами; вони становлять динамічні утворення. Варто спробувати зафіксувати певний образ, щоб переконатися в тому, як він кожного разу на наших очах видозмінюється, зрушується, якоюсь мірою трансформується: то одні його сторони виступають на передній план, то інші; ті, що виступають, водночас і відступають, затінюються наступними [9].

Проаналізувавши феномен образу в психології ми можемо перейти до розгляду сприймання жінки в українській ментальності.

В сучасному світі надзвичайно важливо розуміти споконвічні традиції ставлення до жінки, бо у складний час перебування людської ментальності можна загубити традиції свого народу, а отже і його душу. Все це може призвести до втрати ментальності, до збідніння культури та втрати ідеалів людського буття.

Менталітет – це манера мислення, його склад, його особливості, його своєрідність, тобто це емоційні орієнтації, колективна психологія, спосіб мислення і людини, і у даному випадку, нації [7].

Ментальність українського народу формувалась під впливом складних історичних умов. Основну роль відіграло геополітичне розташування України на перехресті історичних шляхів зі Сходу на Захід і з Півночі на Південь. Ця обставина зумовила химерне поєднання у світогляді українців західної (активно-раціоналістичної, індивідуалістичної, матеріалістичної) та східної (пасивно-споглядальної, спрямованої на вищі істини) ментальності [8].

Звичайно, всі ці події головним чином вплинули на розвиток та своєрідність української сім'ї зокрема та ставлення, сприймання жінки у тому числі.

Специфіка української сім'ї дістала відображення в особливостях української національної психології. Тут передусім домінує жінка. Це віддзеркалюється у фольклорі, традиціях, звичаях та обрядовості українців [22].

Таким чином, мова йде про перевагу жіночого елемента в українській національній психології, про жіноче начало в українському національному характері. З цим пов'язаний вияв почуттів та емоцій, що, зокрема, відбилось у фольклорній лексиці. Витримана вдача, елегантність, ніжність і схиль-

ність до рефлексії – ці риси сприяли також збереженню родинних і родових груп, приятелювання і побратимства, а відтак створили міцну родинно-побутову традицію. Чуттєве сприйняття навколишнього світу особливо притаманне українській жінці, і саме здатність до створення психологічно гармонійного середовища стає основою збереження роду і тієї стабілізуючої ролі, яку відіграє саме жінка в українській родині.

Такий дослідник як Ю.Липа [2] вказує на те, що у центрі духовності української родини стоїть жінка-мати, істота, що об'єднує навколо себе сім'ю. Він наголошує на тому, що найдавніший символ того агрокультурного населення – це образ Великої Матері, божество прапрадідів сучасних українців. Материнство переносить традиції родини, а тим самим і раси, з покоління в покоління.

Значна частина психологів сходиться на тому, що основну роль у сім'ї відіграє мати з її передбачливістю, хазяйновитістю, з непомітною, але постійною турботою про сім'ю. Вона втілює ніжність, сердечність, теплоту.

Б. Цимбалистий [3] зазначає, що у спогадах українця мати постає виразнішою, ніж батько.

Повага до жінки, матері характерна для всіх народів-хліборобів. У зв'язку з цим земля-годувальниця набуває у них рис матері, а мати – рис землі. За символ України в народній творчості часто править червона калина – прекрасна, проте беззахисна і знедолена жінка. Якщо в Західній Європі у вихованні дітей беруть однакову участь як мати, так і батько, і це є показником патріархальності сім'ї, то в Україні дітей виховує мати. Цей факт має істотні наслідки, оскільки норми поведінки, мораль, ідеали, життєві настанови українців підпорядковані нормам та ієрархії цінностей, типових для жінки, для її свідомості. Переважання в суспільстві матриархального комплексу, у свою чергу, призводить до того, що в соціальному мікросередовищі (насамперед у сім'ї) панують свобода і рівноправність [12].

В українських сім'ях головою вважався чоловік. Але номінально правила жінка. Коли молода дружина входила в сім'ю чоловіка, вона потрапляла під владу норолливої свекрухи, яка була щаслива повернути невістці все те, що сама колись терпіла [4].

Так як основним заняттям українців було землеробство культ жінки дістався і Україні. Землеробські цивілізації завжди пов'язували культ кохання з родючістю, вбачали сакральну зв'язок між образами Матері-Землі та Матері-

Жінки. Українська жінка – з її владністю, безпосередністю, багатючими палітрами любові, поняття для українців архетипне [3].

В українській мові навіть не існує такого словосполучення, як «взяв у дружини». Його замінює слово «побралися», тобто «взяли один одного». До речі, якщо у всьому світі було більш бажано народження сина, то в Україні дівчинку чекали не менше, а, може, навіть і більше, бо українець ніколи не ставив чоловіка вище жінки, не приписував їй різних негативних споконвічно «жіночих» рис. Козак завжди намагався виглядати в її очах «лицарем» і у відносинах з дружиною деспотом, як правило, не був [6].

В даний час Україна – усвідомлюємо ми це чи ні – сильна своїми давніми традиціями сімейності, ероса і любові. Такі риси, як емоційність, природність, чуттєвість притаманні всім українкам і з лишком компенсують недолік вишуканих манер або невміння вибудувати власну кар'єру. Українка привітна, скромна, наївна, мрійлива і мила.

Без такого поняття як «національна ідентичність» неможливо зрозуміти самотність українського народу, а насамперед його жінок.

На сьогоднішній день поняття національної ідентичності має досить загострені та в деяких випадках небезпечні риси, про що свідчать недавні події у нашій державі. Тому так важливо на сьогоднішній день приділяти увагу цьому питанню. Зрозуміти поняття національної ідентичності можна лише вивчивши основні теорії виникнення цього поняття, зрозумівши основні механізми дії ідентичності на людську психіку. Незважаючи на те, що це питання є не досить вивченим у сучасній науці ми все ж таки спробували окреслити його межі. Такий вчений як М. Обушний [16] наголошує на тому, що найрельєфніше сучасний світ поділений за етнічною і національною ознаками. При чому національна ознака у цьому контексті поступово висувається на передній план, а тому не випадково, що саме національна людина, для характеристики якої традиційно вживають поняття «нація», визначає основний зміст сучасної епохи, її націоцентричність.

Поняття етнічності формувалося як результат наукового осмислення розмаїття етнокультурних явищ. У сучасній етнографічно-антропологічній науці склалися дві основні концепції, два типи розуміння феномена етнічності, як і всіх його похідних – етнічної спільності, етносу, етнічних груп, етнонації й нації: примордіалістська (або первинна) та конструктивістська [13].

Гносеологія примордіалізму ґрунтується на визнанні етнічності як об'єктивної реалії, тобто первинної властивості людини й людства, що сформувалася історично чи навіть закладена в генетичному коді. Відповідно до цього формувалося поняття етнічна спільність (етнос, народ). Цим терміном позначається група людей, члени якої мають спільну назву, елементи культури, міф про спільність походження та спільну історичну пам'ять, асоціюють себе зі спільною територією і наділені почуттям солідарності [13].

Гносеологічна основа конструктивізму – заперечення природності, генетичної заковданості етнонаціональних ознак. Прихильники цієї концепції не визнають нації за біосоціальні організми, вважаючи їх надуманими, вигаданими, створеними завдяки зусиллям інтелектуалів, що їх П. Боурді [10] називав «професіоналами уявлень»: політиків, науковців, письменників, усіх, хто спроможний поширювати розумову продукцію на масовому рівні. Інструментом такого поширення і конструктивісти, і примордіалісти вважають поняття національної приналежності — щоправда, розуміючи його по-різному.

Для примордіалістів національна приналежність – це постійний внутрішній поклик, випробування людини на причетність і лояльність до свого етнічного колективу; для конструктивістів – це результат соціалізації та виховання, своєрідний засіб для пристосування й орієнтації в багатомірному етнічному світі, а часто – механізм досягнення етносоціальних цілей [1].

Етнорозрізнавальні функції культури мають як природні, пов'язані з логікою розвитку етносу, так і історичні причини. Несхожими між собою можуть бути субетнічні одиниці, етнографічні групи, етносоціальні утворення або ж регіональні чи зональні варіанти, що формувалися в дещо інших природних, історичних та соціально-економічних умовах. Для етнічної культури українського народу це особливо характерно, оскільки силою історичних обставин в її масив часто вклинювалися іншоетнічні компоненти. Це було, поперше, наслідком переселення народів, котрі, перетинаючи Україну, залишили серед її населення чужорідні культурні риси та етнічні субстрати. По-друге, давалася взнаки тривала колонізація окремих частин України сусідніми державами: Великим князівством Литовським, Річчю Посполитою, Угорщиною, Австрією, Румунією, Туреччиною, Росією, Чехо-Словаччиною. Ця колонізація, територіальне роз'єднуючи український народ, стримувала його етнокультурну консолі-

дацію, поглиблюючи водночас локалізацію культури. Адже кожна держава, що захопила певні українські землі, відрізнялася й політичним устроєм, і соціально-економічним розвитком, і конфесією [23].

Зональність етнічної культури спричинена також природною взаємодією українців із сусідніми народами: росіянами, білорусами, молдаванами тощо. Виникали етнокультурні варіанти, що в усіх периферійних частинах України становили суцільне міжетнічне пограниччя, яке начебто захищало основний її етнічний масив від руйнації. Завдяки їм етнічне ядро не руйнувалося, хоча і вбирало іншоетнічні компоненти. Діяв внутрішній механізм, який через систему етнічних стереотипів та їх угруповань – традицій – запобігав вивітрюванню етнічності.

Головним каналом передавання етнокультурної спадщини є пам'ять (для етносу загалом – колективна пам'ять), свідома та генетична, і саме через це традиції завжди етнічні. Хоч би як вбирав етнос іншоетнічні компоненти, він майже обов'язково збереже своє культурне ядро, оскільки система етнічних традицій перетворить і засвоїть чужорідні вкраплення. Тобто, приймаючи іншоетнічні запозичення, етнос чи його окрема група або усвідомлюють їх як свої, або сприймають у суто зовнішніх виявах [17].

Кожна людина ідентифікує свою належність до певної спільноти. Етнічна самоідентифікація є однією з її базових ідентифікаційних практик. Почуття етнічної спільності у давніх суспільствах було першим у розмежуванні на «своїх» і «чужих». Етнічне самовизначення людини є значно суттєвішим за усвідомлення територіальної відокремленості. В етнічності відображаються особливості соціальних практик, культурної спадщини тощо [20].

Якими ж специфічними рисами наділена українська етнічність?

Детальніше розглянемо це далі. Перейдемо до розгляду основних рис, які притаманні українській етнічності. Так, наприклад, В. Крисько [11] виділяє такі специфічні риси українців як працьовитість, наполегливість, інтерес до виконуваної справи, вміння показати себе і свою роботу, акуратність, старанність, життєрадісність, діловитість, самостійність. Вони пишаються своїми давніми традиціями боротьби проти іноземних загарбників, тими сторінками історії, коли українські вояки виявляли рішучість, непримиренність до ворогів, показували хорошу організованість, легкість в управлінні.

Українці рухливі і життєрадісні, хоча в спілкуванні з новими для них людьми, в незвичній обстановці можуть здаватися замкнутими. У цього народу добре розвинене почуття гумору. З усіх слов'ян українці найбільш музичні. Для сільських жителів характерна висока моральність. Відома любов українців до законності і порядку. Вони люблять природу, спілкування, колективну роботу [11].

Українці в більшості своїй відрізняються старанністю, добросовісним виконанням своїх обов'язків. Вони активно беруть участь у громадському житті, легко адаптуються до різних умов побуту і діяльності багатонаціональних колективів. В діловому відношенні українці ґрунтовні, розважливі, напористі. Українці сміливо йдуть на з'ясування відносин з несумлінними людьми, чесно відстоюють свої особисті позиції і своє ставлення до справи [11].

У той же час треба мати на увазі, що в деяких випадках українці виявляють необґрунтовану впертість, непоступливість, невміння йти на компроміс у взаємовідносинах. Окремим людям можуть бути притаманні недовірливість, підозрілість, відособленість [11].

Такий дослідник як М. Пірен [18] виділяє таку особливу категорію, яку він виділяє з етнічності як психічний склад нації – це суб'єктивний психічний досвід нації, зафіксований у відносно стійких властивостях, рисах, у національній психології, які обумовлені усім суспільно-історичним ходом становлення і розвитку нації та специфікою соціально-психологічного відображення об'єктивних умов її існування.

Якщо говорити про психічний склад української нації загалом, то тут, як правило, відзначають такі риси, як любов до рідної землі та її природи, що виявляється й закріплюється в культурі, музиці, живописі; повага до старших, зокрема до батьків (так, дотепер у багатьох областях України діти звертаються на «ви» до своїх батьків); працелюбність, що виражається не лише в щоденній сумлінній праці від зорі до зорі, а й святкових традиціях, які поетизують працю. Для українців характерні ратна доблесть, хоробрість, а також прославляння героїзму і відваги, що є специфічним вираженням їхніх національних почуттів, адже героїчні традиції споконвіку були притаманні українському народові [18].

Існує таке поняття, як середовище проживання етносу. Під ним розуміють ландшафт і клімат, особливості ґрунтів і розміри території, картину зоряного неба і корисні копалини, флору, фауну, водойми та інші елементи, що створюють неповторну своєрідність цього середовища, впливає на осо-

бливості взаємодії етносу з природою, що, в свою чергу, пояснює екологічну зумовленість асоціацій, пізнавальних процесів, комунікації, стереотипи поведінки, різноманітні форми суспільної свідомості і т. ін. [12].

Український менталітет – це результат відображення специфіки взаємодії українців із природними та геокліматичними умовами існування і співіснування, що склалися історично.

Близькі попередньо розглянутому досліднику за духом праці О. Кульчицького [22], який виокремлює географічний аспект як один з чинників, що впливають на психологію українців. Свою ідею про переважання в українців установок на рефлексію (самозаглиблення і самопізнання), а не на активну предметну діяльність, автор аргументує, залучаючи як докази суто екологічні особливості України.

В. Хрущ і О. Хрущ [23], які вивчали особливості психологічного складу різних етнічних груп Прикарпаття, відзначають у них непереборний потяг до свободи, нетерпимість щодо будь-яких форм примусу і тоталітаризму. Важливими ознаками психології й рисами характеру гірських жителів є сміливість і волелюбність, почуття власної гідності, хоробрість і наполегливість. Закріпленню цих рис у поколіннях сприяли спосіб життя горян, природне середовище їхнього проживання, народна педагогіка. Можна зробити висновок, що такі особливості сприйняття світу і свого становища в ньому притаманні саме менталітету горян.

Деяко інші особливості помічає О. Кульчицький [11] у менталітеті жителів степових районів України, пояснюючи їх географічними чинниками. Він вважає, що життя серед неосяжних степових просторів не пробуджує активності, навпаки, пробуджує почуття безмежного, недосяжного, неозорого і абсолютного, сприяє скоріше філософським роздумам, аніж активним діям.

Зовсім інших висновків щодо впливу благодатних українських чорноземів на етнопсихологічні особливості українців доходить сучасна дослідниця М. Гримич [15]. Наявність багатих ґрунтів, вважає вона, спричинювала те, що врожай сприймався в народі як величина, що залежить в основному від метеорологічних чинників, які, у свою чергу, на думку селян, залежали від волі Всевишнього, а також могли змінюватися від бажання й волі їх самих. Інакше кажучи, особливість українських ґрунтів сприяла розвиткові магічного мислення у корінного населення України, переважанню його над радикальним мисленням. Гіперрозвиненість магічного

мислення відображається в особливостях української народної медицини, у багатьох календарних і родинних святах, навіть у мотивах народних пісень. Так, в українських піснях часто трапляється мотив «чарування», приворожування, чаклування. М. Гримич зазначає, що переважання магічного мислення позначилося також на психології народу, внаслідок чого розвинулися такі якості, як обережність, передбачливість, зволікання з прийняттям рішень і реалізацією задуманого, позаяк українці зважали на можливі магічні впливи, хотіли їх урахувати й, по можливості, відвернути.

Як зазначають В. Павленко і С. Таглін [15], екологічні чинники як колись, так і тепер, часто залучаються для пояснення психологічних особливостей певного народу. Однак встановлення взаємозв'язку між елементами навколишнього середовища й певними особливостями психічної діяльності здійснюється досить довільно та суб'єктивно.

Останнім часом у дослідженнях з екологічної та етнічної психології наголошується на тому, що штучний чинник екологічного середовища значно потіснив природний щодо впливу на сучасну людину.

Деякі психологи навіть вважають, що людина, яка весь час споглядає архітектуру так званих «спальних масивів» типу Борщагівки або Оболоні в Києві, поступово деградує. Безумовно, у цих дослідженнях не схильні жорстко пов'язувати сучасну архітектуру та психологію сучасних українців, проте розривання зв'язку з природою, споживацьке ставлення до неї й антропоцентризм у її сприйнятті (природа для людини, а не людина серед природи) призводить до негативних наслідків [7].

Виходячи з того, що феномен героїзму можна розглядати як цілісну багатокомпонентну систему, його дослідження являє собою багатогранний процес осмислення у різноманітних аспектах таких як філософський, історичний, культурологічний, етичний, естетичний, психологічний, соціологічний та інші.

Соціально-психологічні аспекти особистості героя широко представлені в теорії про архетипи К.Юнга [24]. У цій теорії дослідник стверджує, що індивіди, які є мотивованими інтрапсихічними силами, образами, походження яких походять з глибин історії еволюції саме і є героями.

Про героїзм та героїв висловлюється в зовсім іншому напрямку представник російської дореволюційної соціологічної школи Н. Михайловський [19]. В його працях «Герой і натовп», «Знову про героя» він зауважує на те, що героєм є та

особистість, яка є досить критичною у ставленні до інших та вмюча повести за собою натовп.

Є. Синицін [19] наголошує на тому, що сутність поняття героїзм та його пізнання змінювалися, але зберігалася істинна та той образ, який представляв цінність для людей не залежно від їх приналежності до різних часових та культурно-історичних традицій.

На цьому аспекті наголошують також такі дослідники як Ю.Китайма та А.Моріс [21] виділяючи при цьому головні риси героя. Вони підкреслюють моральну винятковість героя та виділяючи головні критерії героїзму такі як жертвовність, готовність до смерті, надаючи тим самим печатку трагічної долі та підкреслюючи величність духу героя.

Сучасне суспільство інформаційних технологій виробляє величезну кількість віртуальних героїв, намагаючись заповнити недолік героїзму в реальному житті. Але часто масова культура нівелює той сенс, який вкладався в поняття «герой», і заміняє його новим, нерідко зовсім протилежним, формуючи спотворене уявлення про героїзм. Взагалі, у свідомості сучасної людини, сенс цього поняття досить розмитий, а часто і суперечливий. Тому дослідження героїзму є актуальним і перспективним, особливо враховуючи, що сьогодні в Україні не створена методологічна основа для вивчення цієї проблеми [21].

Х. Ортега [21] в своїх роздумах про Дон Кіхота писав, що герой – це особистість, яка бажає, насамперед, бути самим собою, всупереч масі, яка найбільше цього в собі боїться. Х. Ортега говорить про явище героїзму як про біологічний інстинкт, оригінальний погляд іспанського вченого важко не прийняти тезу, що відображає глибинний джерело героїзму. Внутрішня сила, яка присутня у героя, витісняє інстинкт самозбереження і слідом за ним зникає страх смерті.

Висновки

1. На сьогодні можна виділити три основних підходи до розуміння образу: конкретно-перцептивний, розширено-відзеркалюючий, соціально-перцептивний. Категорія образу характеризує психологічну реальність з боку пізнання і є однією з підстав формування та становлення індивідуальних і соціально-групових картин світу, а також образ включений в систему життєвих відносин між людиною і світом. Різні характеристики образу є базою конкретних психологічних теорій і моделей. Образ як термін використовується в філософії і психології, але при цьому в нього вкладається різний зміст. У гносеології під образом розуміється результативна сторона

будь-якої форми відображувальної діяльності, а образ як категорія психологічної науки фіксує один з аспектів психічної реальності – пізнавальний – на відміну від практичного та мотиваційного

2. Існує велика відмінність у ставленні до жінки між Україною та іншими західними країнами, а також у створенні та сприйманні сім'ї як певного соціального інституту. З давніх-давен до жінки на Україні ставилися з великою повагою та пошаною, а також вважали її головою родини. Але водночас на неї покладали велику відповідальність як за збереження моральності у більш молодому віці, а з появою сім'ї за виховання дітей та збереження ладу у сім'ї. Сучасні дослідження вказують на те, що багато жінок прагне до самостійності, лідерства та керуючих посад, але все ж таки головним прагненням сучасної українки залишається створення сім'ї, яка закріплюється коханням між подружжям

3. У сучасній етнографічно-антропологічній науці склалися дві основні концепції: примордіалістська та конструктивістська. Етнорозрізнявальні функції культури мають як природні, пов'язані з логікою розвитку етносу, так і історичні причини. Зональність етнічної культури спричинена також природною взаємодією українців із сусідніми народами. Кожна людина ідентифікує свою належність до певної спільноти. Етнічна самоідентифікація є однією з її базових ідентифікаційних практик. Також можна окреслити два основні підходи до сутності етнічності як суспільного явища, а саме соціобіологічний та конструктивістський. Усі підходи виявляють єдність у тому, що для виокремлення етнічної групи першорядним чинником є етнічна ідентичність. Окремо виділяється концепція і модель «придбання і втрати етнічного коріння», розроблена англійським етносоціологом Г. Абрамсоном. Сучасні західні науковці поділяють етнічну ідентичність на кілька різних типів. Зокрема, існують декілька класифікацій цього поняття, а саме розроблена американськими вченими Дж. Маккеєм та Ф.Льюїнсом, канадським етносоціологом Р.Бретонем та складніша для розуміння математична концепція системи ідентичностей В.Пекаря.

4. Термін «етнічність» до цього часу не має однозначного розуміння у дослідників. Етнічність розуміють як сукупність ознак або властивостей, що відрізняють один реально існуючий етнос від іншого, як певний комплекс почуттів, заснованих на приналежності до культурної спільноти та як колективне відчуття, яке передається із покоління в покоління, служить засобом соціалізації індивіда в рамках групи

його походження. Теоретичний аналіз моделей етногенезу показав, що все різноманіття підходів зводиться по суті до кількох теоретичних моделям: еволюціонізму, примордіалізму, функціоналізму, конструктивізму, інструменталізму, соціологізму, диффузіонізму. Вивчаючи українську націю дослідники виділяють такі позитивні риси українців як працьовитість, наполегливість, інтерес до виконуваної справи, вміння показати себе і свою роботу, акуратність, старанність, життєрадісність, діловитість, самостійність. А з негативних – необґрунтовану впертість, непоступливість, невміння йти на компроміс у взаємовідносинах. Також виділяють з етнічності таке поняття як психічний склад нації. До елементів психічного складу належать насамперед характерна поведінка, національні традиції, звичаї, звички, які лежать в основі установок і ціннісних орієнтацій. Український етнос відносять до інтровертованого та вважають цю рису ознакою української духовності. Також можна відмітити різницю у рисах характеру українців в залежності від району проживання. На сьогоднішній день психологи відмічають згубний вплив віддалення сучасного українця від природи.

5. Феномен героїзму можна розглядати як цілісну багатокомпонентну систему, його дослідження являє собою багатогранний процес осмислення у різноманітних аспектах таких як філософський, історичний, культурологічний, етичний, естетичний, психологічний, соціологічний та інші. Дослідники по-різному інтерпретують поняття героїзму. Одні із них зауважують вплив архетипів на це явище, інші вказують на те, що героєм є та особистість, яка є досить критичною у ставленні до інших та спроможна повести за собою натовп. Герой – це особистість, яка бажає, насамперед, бути самим собою, всупереч масі, яка найбільше цього в собі боїться, а також існує також біологічна концепція героїзму. Сутність поняття героїзм та його пізнання змінювалися, але зберігалася істинна та той образ, який представляв цінність для людей. Вчені також підкреслюють моральну винятковість героя та виділяючи головні критерії героїзму такі як жертвовність, готовність до смерті, надаючи тим самим печатку трагічної долі та підкреслюючи величність духу героя. Також паралель між героїзмом та такими рисами особистості як гордість та самоповага.

Перспективи подальших наукових пошуків. В світлі окресленої проблематики досить важливими на нашу думку є подальше дослідження та розробка моделі національної ідентичності особистості жінки в українській ментальності.

Література

1. Арутюнян Ю.В., Дробижева Л.М., Сусоколов А. А. Этносоциология. – М., 1999
2. Гнатенко П. И., Павленко В. Н. Этнические установки и этнические стереотипы. – Днепропетровск, 1995.
3. Гончар Б.М. В пошуках ідентичності етносу і нації // Освіта, 1999. — №26-27, 12-19 травня. – С.5.
4. Гордузенко В. Етнонаціональна група як компонент етнонаціональної структури українського суспільства // Соціальна психологія. – 2006. – № 3 (17).– С.173-180.
5. Демина Л.Д., Ральникова И.А. Психическое здоровье и защитные механизмы личности – Изд-во Алтайского государственного университета, 2000 г. – 123 стр.
6. Донцов А.И., Стефаненко Т.Г., Уталиева Ж. Т. Язык как фактор этнической идентичности//Вопросы психологии 1997. № 4. С.75–86.
7. Етнічна психологія: Навч.-метод. посіб. / За ред. В. Д. Хруща – Івано-Франківськ, 1994.
8. Енциклопедія етнокультурознавства. Частина друга. “Українська національна культура у часі і просторі. “А–Е” / Ю. Римаренко, В. Кремень, В. Чернець, Л. Шкляр. – К., 2002. – 530 с.
9. Ильенков З. В. Идеальное. Философская энциклопедия, т. 2. М., 1962 – с. 220.
10. Картунов О.В. Західні етнонаціональні та етнополітичні концепції: теоретико-методологічний аналіз. — К., 1996. — 382 с.
11. Крысько В.Г. Этническая психология М.: Академия, 2008. – 320 с.
12. Крисаченко В.С. Екологічна культура. – К., 1996. – С.47-55.
13. Кузьо Р.Г. Демократія. Громадянськість. Етнічність. - М., 1999. 20.
14. Леонтьев А.Н. Психология образа // Вестник Моск. ун-та. Сер. 14. Психология. – 1979, – № 2, с. 3–13
15. Львовичкіна А.М. Етнопсихологія Навч. посіб. – К.: МАУП, 2002. – 144 с. – Бібліогр.: с. 139–140.
16. Обушний М.І. Етнонаціональна ідентичність: концептуальний аспект. //Вісник. Філософія. Політологія. Вип. №30. – К.: РВЦ «Київський університет». 1999. — С.53-56.
17. Палій Г. О. Проблема формування української політичної нації: аспект загальнонаціональної ідентичності. – Політичний менеджмент. – 2003. – № 1. – С. 93 – 100.
18. Пірен М. Етнополітичні процеси в сучасній Україні. – К., 1999.
19. Синицын Е. Некоторые философские аспекты понятия героизм http://www.s-genius.ru/vse_knigi/pokrishkin_fil_geroism.htm
20. Сміт Е. Національна ідентичність. — К., Основи, 1996. — С.23.
21. Соколова Б.Ю. Феномен героизма как предмет научного анализа <http://www.shield-of-culture.org/viewtopic.php?f=9&t=174>
22. Соціальна екологія: Навч. посіб. / За ред. Л.П.Царика. –Тернопіль, 2002. – С.166-172
23. Українська державність у ХХ столітті (історико-політологічний аналіз). – К.: Політична думка. – 1996. – С. 125 – 134.
24. Ярошевский М.Г. «История психологии» – Москва: «Мысль», 1976 – с.463.